

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XIX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

niti Canonici ut interdictum amoveant, cum recusarent, excommunicantur, eorumque bona jubente Rege capiuntur. Quærela deferretur ad sedem apostolicam, ac si per vim absolutio à censuris exigeretur contra decretum Concilij Lugdunensis. Quæ de literis Pontificis Rex monitus, per Episcopos legatos suggerit Papæ, inter cetera, bonis captis distringi à se Capitulum, quod suam jurisdictionem invasisset. quo jure adversus Reges & Principes in simili specie uteretur. Deinde non esse quod vis adhibenda sit ad eam excommunicationem solvendam quæ nulla sit. Quare duplici responsione nos instruit, bona scilicet capi principaliter ob injuriam quæ sit regis jurisdictioni. quod prohibitum non est à Concilio Lugdunensi: tum decretum illud non violari, si excommunicatio sit nulla. *Nec tale nostrum jus evacuare, inquit, vel tollere intellexit Concilium Lugdunense, sed jura Ecclesiarum duntaxat ita conservare, quod propter hoc non rapiant vel injuste retineant aliena. Alias, summa & evidens iniquitas insurgeret ex eodem, quod non est ferendum; cum sit perpetuum jura juribus concordare.* Plurima alia his mandatis continentur, de quibus Philippus cum apostolica sede expostulat. Vnde patere possit, necessitate cogente Reges Francorum ad reperenda antiqua jura, quæ paulatim convellebantur, & ad restaurandam dignitatem suam, per modum defensionis naturalis, tandem impulsos fuisse. De his capitibus, quæ Clericorum privilegia respiciunt, alibi dicemus uberrimè, cum hic tantùm de modo & ratione retinendæ jurisdictionis agatur. Observandum autem est, Baillivum Carnotensem ex mandato Regis ita cavisse scripto suo, ut de his quæ literæ apostolicæ complectebantur se responsurum coram Rege & ejus Curia sponderet, quod attinet ad jurisdictionem Domino Regi competentem, quoad ea verò quæ spiritualitatem continent, coram giudice competente jus Domini Regis defensorum.

V. Eam verò interpretationem, quam modò retuli, secuti majores nostri, Episcopos & Clericos à perturbanda jurisdictione seculari, bonis captis etiam post decretum Lugdunense averterunt. Temperamentum tamen quoddam adhibuit Philippus IV. constitutione edita anno MCCCLII. scilicet ne domus captæ diruantur, aut deformentur, quod aliter obrinebat temporibus Ivonis, ut supra adnotavi. Præter testimonia superius adducta, tres oculos testes proferre possum, omni exceptione majores, qui docent quænam esset magistratuum regionum sententia. Durandus enim Mimatensis

Episcopus conquerebatur suo tempore vim fieri jurisdictioni ecclesiastica à judicibus secularibus contra decretum Concilij Lugdunensis: *Item impediunt, inquit, jurisdictionem Ecclesie: quia cum in eos, vel eorum ministros, aut officiales, vel subditos, excommunicationis, suspensionis, interdicti sententia proferruntur, gravant ex hoc proferentes, vel res aut subditos eorundem, quousque absolutiois beneficium deferunt ad eosdem; nec sufficit remedium excommunicationis, sicut ait Gregorius X. de sententia excommunicationis. Quicumque, in Sexto. Guillelmus Nogaretus & G. de Pleissano Milites & Regis procuratores eodem tempore quo Durandus, id est, circa annum MCCCVI, asserunt in libello suo porrecto Clementi V. Pontifici, quod cum Prelati, vel eorum officiales, per jurisdictionem suam spirituales impediunt & perturbant jurisdictionem temporalem notoriè, sic quod negari non potest, Dominus Rex predictus de antiqua consuetudine regni, quia spiritualitatem Prælatorum coercere non debet, infringere potest temporalitatem talium, quousque cessent ab impedimento predicto. Infra: Et dicto jure coercionis Dominus Rex utitur, & tam ipse quàm ejus predecessores usi sunt tanto tempore de cujus contrario memoria non existit.*

Durandus in tra. de modo Concilij gener. celebrandi. Rubr. 70.

C. 7. N. 11. §. 24. Tom. 2. Lib. Eccl. Gall.

CAPVT XIX.

Synopsis.

I. Post contentiones ab Pragmaticam Sanctionem pax inicitur inter Ecclesiam & regnum. Indictio Concilij Lateranensis, cui tandem adhasit Ludovicus XII. Transegit cum Leone X. Franciscus I. Controversia ecclesiastica finienda sunt per conventionem, è Gelasio II. & Concilio Africano.

II. Per Concordata, restituta est pax & libertas Ecclesie Gallicane. Eorum executio commissa Regi à Pontifice, & à Rege, Curijs Parlamenti. Quæ per appellationes ab abulu conventiones illas tuentur.

III. Abusus dictio usurpata in Gallia ante annos trecentos, ex Durando, Joanne Parisiensi, & veteri arresto. Post Concilium Constantiense, frequentius. Abusus est potestatis perversus usus, è Simplicio, Adriano secundo, Sigeberto, Roberto Lincolnensi.

IV. Antiqui Pragmatici appellatione ab abusu in re ecclesiastica usi sunt ante Concordata: quæ, cum de rescriptis Papæ agebatur, subsidiaria erat appellationi ad Papam & ad Concilium. Error recentiorum, qui Petri Courthardi & Joannis de Nanterre veteres appellationum formulas ad Curiam Parlamenti directas fuisse existimant. Earum vis explicata.

V. Appellatio ab abusu, à judicibus Episcoporum in negotio ecclesiastico, ante Concordata, ex Ausferrio. Distincta erant rescripta ob Pragmaticam infractam, & appellationis ab abusu. Primo casu non appellabatur, sed ex nullitate agebatur. In ceteris casibus appellabatur, abusus mentione injecta, ad testandum nihil agi jurisdictione ordinaria à judicibus secularibus. Mera

appellatio à iudice ecclesiastico ad secularem, nunquam admittitur. Frequentia harum appellationum à Theologorum Parisiensium decretis profecta, qui Principum auxilia implorari posse aduersus excommunicationes nullas scripserunt.

VI. Rationes allatae olim à magistratibus ad confirmandas appellationes ab abusu in causis ecclesiasticis, ex Anfrerio. Earum vis expenditur breuiter. Rebus sententia.

VII. Praeter superiora remedia adhibebatur aliud ad tuendam iurisdictionem temporalem, per prohibitiones & multas. Post Concordata, tria illa remedia explicantur unica formulâ appellationis ab abusu. Quae in Concordatis asserendis expressâ Pontificis auctoritate nititur, in ceteris articulis, tacita.

VIII. Constitutionibus regis confirmata ista appellationes in causis ecclesiasticis; & prescriptus modus quidam, ne iudices regis ea auctoritate abutantur. Si agatur de correctione Clericorum, appellatio non suspendit iudicatum, licet debeat ad Curiam.

I. **P**OST graves illos motus in Ecclesia Gallicana excitatos ob retenta Basiliensis Synodi decreta & usum Pragmaticae Sanctionis, tandem Ecclesiae & regni interfuit, pace inita, sic inveterata dissidia componere, ut dignitati sedis apostolicae & Libertati Ecclesiae Gallicanae consuleretur. Laterani Concilium generale indixerat Iulius II. anno M D X I. ut Pisanum Conuentum à Cardinalibus aliquot ope consilioque Imperatoris Maximiliani & Ludouici XII. Regis Francorum coactum dissolueret, & Pragmaticam Sanctionem Gallorum rescinderet. In eum finem edictis suis Ecclesiam Gallicanam, Curias regni, ipsamque Regem ad illud Concilium Lateranense euocauerat. Discesserant à Conuentu Pisano, post obitum Iulij, Maximilianus & Ludouicus; hicque per legatos suos se Concilio Lateranensi adherere professus est, pollicitusque Leoni effecturum se ut ab Ecclesia Gallicana aliqui mitterentur, qui de Pragmatica Sanctione responderent. Obeunte Ludouico, Franciscum I. Galliae Regem hac cura respexit: qui à Leone & à Concilio edictis aliquot monitam videns Ecclesiam Gallicanam, in eoque res esse positas, ut sententia Concilij generalis, cui Reges Christiani favebant, regnum Francorum de schismate propediem damnaretur, nihilque superesse quo se aduersus illa decreta Concilij tueretur, cum Vniuersitas Parisiensis olim à rescissione Pragmaticae Summum Pontificem & Concilium generale provocasset, quod jam in aede Laterani haberetur, quodque ipsi Reges Gallorum ut synodum generalem agnovissent, prudentissimè de hac contentione cum Leone transegit. Etenim cum duplici ratione pax regni & sacerdotij restituenda sit, *Conuentione*, aut *Concilio*, ut monuerat Gelasius secundus, ma-

Gelasius II. in ep. ad Episcopos Gallic. anni 1119.

luit pactis conuentis Ecclesiae Gallicanae tranquillitatem procurare, quam aut causa cadere in Concilio suffragiis Episcoporum à rebus nostris alienorum, aut perpetuo dissidio & schismate cum Summis Pontificibus conflictari. In quo Faustini Legati Romae sedis consilium sequebatur, qui tractatione & assidua collatione contentiones huiusmodi, quae de iurisdictionibus emergunt, componi posse facilius & gratius existimabat. De canonibus Nicenis à Faustino prolatis agebatur, quos Alypius Episcopus in Concilio Carthaginensi dubios esse dixerat, quae de re ad sanctissimum Papam scribendum esse monet, *ut ipse beatissimus Episcopus urbis Romae, sicut & vestra sanctitas apud se tractat*, inquit Faustinus, *ita & ipse inquirat, ne contentio inter Ecclesias nasci videatur. Sed magis caritate fraterna deliberare possitis, ipse scribente, quod melius observari debeat.*

II. Pacta inita Bononiae inter Leonem X. sedemque apostolicam & Franciscum primum regnumque Francorum, pacem & Libertatem Ecclesiae Gallicanae restaurarunt; iurisdictione Ordinariis, tum in causis dirimendis, tum in Beneficiis conferendis, restituta; Reservationibus & Gratis expectatis depulsis, tertia parte beneficiorum Graduatim per exceptionem quatuor mensium attributa, simoniaca feciditate, qua Episcoporum & Abbatum electiones laborabant, per regiam nominationem expurgata. Sed tot vigiliis nihil actum erat, nisi Concordatorum executioni, quae canonice libertati prospexerat, serio caveretur. Ejus desiderij ut compotes essemus, nihil aliud à Summo Pontifice exigendum erat, quam ut contractus perpetui vires huic constitutioni adderet, irritum & inane decerneret si quid in aliqua vel minima parte à quoquam immo etiam ab ipsa sede apostolica contra tentaretur, & tuitionem canonum atque decretorum hac constitutione restitutorum, quae Principibus praecipuè quae Regibus Francorum jure competit, consensu quoque suo & apostolicae sedis auctoritate adhibita Regibus nostris permetteret. Quod ille liberaliter & amplissimis verbis fecit; ita ut istam inter ceteras constitutiones regias recenseret statuerit, & ne qua deinceps tergiversandi occasio superesset, juxta postulationem Regis, Concilij Lateranensis decreto voluerit confirmari. Si quis autem repetat antiquum illum Christianorum Principum, etiam nostrorum, usum, qui canonibus constitutis robur legis addebant, & praesidio auctoritatis suae eorum executionem adeo muniebant ut refragantes penis legitimis plederent, atque in contrarium gesta aliquando sus-

In his Concilio
Alicani.

Vide lib. 4. c. 11.
p. 11.

penderent, is profectio restauratam plenissime in Gallia his Concordatis regia tuitio- nis auctoritatem inveniet. Franciscus vero, ut se ab onere expediendarum litium exime- ret, curam custodiendae pacationis in Curias Parlamenti refudit, literis hac de re datis anno millesimo quingentesimo decimo sep- timo. Ex eo tempore, quemadmodum olim, si quid adversus decreta canonum & for- mam à Pragmatica Sanctione praescriptam actum esset, querela ad Regem, deinde ad Senatum delata, omnia restituiebantur in integrum, ita etiam Concordatis violatis, Senatus officium imploratum est per appel- lationes ab abusu.

III. *Abusus* quidem dictio foro nostro ab aliquot saeculis in hoc causarum genere non erat incognita; quamvis appellationis formula nondum frequentaretur. Etenim Durandus Mimatensis Episcopus monuit, seculares iudices solitos illa tempestate, id est, ante trecentos & triginta annos, hac exceptione iudices ecclesiasticos de turbata iurisdictione conquerentes repellere, quod eorum actus essent abusus. Eodem tempore Ioannes Parisiensis Theologus scripsit, *abusum* gladii spiritualis, quo seditio excitaretur, repellendum esse per gladium tempo- ralem Principis, cum moderamine. Deinde anno MCCCLXXXV. Procurator Regius as- seruit Regis officium in eo versari, ut *revoca- ri* faciat omnes interpretas, *offensiones, & abu- sus per iurisdictionem spiritualem in iurisdictionis temporalis praedictum factos vel factas.* Post Concilium Constantiense vox ista fre- quentius usurpari coepit, quia tunc discussa est plenitudo potestatis ecclesiasticae, & tractatum de illius legitimo usu regulis qui- busdam praescribendo, ne non tam uti plenitudine potestatis contingeret, quam *abuti* plenissime, ut loquitur Gerson. Hoc ver- bum deductum est à Simplici Papae vulga- to loco, relato apud Gratianum: *Privile- gium dignitatis meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate*, id est, qui fines pote- stati suae assignatos à lege aut à canone tran- sgredditur, qui porrigit se ultra quam sibi concessum sit. Vnde Hadrianus II. Hinc- maro exprobrat quod ministerio juris epis- copalis abuteretur: *Miranda est plane vestra fraternitas, inquit, quare ministerio juris epis- copalis in regionibus illis abutitur.* Sigebertus eo sensu vocem illam usurpavit, de Urbano II. & Guiberto loquens: *Dum alter in alte- rum excommunicandi auctoritate, magis ex suo libitu, quam ex iustitia respectu, abutitur, au- thoritas illius qui dedit potestatem ligandi & sol- vendi omnino despiciunt.* Quin & Robertus Lincolnienfis: *Non potest sanctissima sedes apo-*

stolica aliquid vergens in huiusmodi peccatum vel mandare vel praecipere. Hoc enim esset sua potestatis abusus.

IV. Ceterum etsi *abusus* significatio quamcumque ministerij spiritualis aberratio- nem complectatur, sive in negotiis ecclesia- sticis, seu in temporalibus versetur, ut pa- ter ex testimoniis jam relatis; attamen for- mula appellationum ab abusu specialiter accommodata est à Pragmaticis antiquis querelae illi quae à Clericis adversus vim ju- dicum ecclesiasticorum ad magistratus re- gios deferretur, sive de rescriptis Romanae curiae conquerantur, sive de iudiciis Episcopo- rum. Etenim ante Concordatorum editio- nem Procurator Capituli Parisiensis à deci- ma indictione quam anno MDI. Alexander VI. in Gallia exigi iusserat ad juvandas uni- versalis Ecclesiae necessitates, appellavit Pa- pam melius consultum, synodum univer- salem primò celebrandam, *neque non supremum Dominum nostrum Regem Christianissimum ec- clesiasticae libertatis conservatorem piissimum, & ad eius supremam Parlamenti Curiam, ac ad il- lum vel illos ad quem seu quos de iure vel con- suetudine in hac parte provocare & appellare licet.* Quae verba observanda sunt, ut inde pa- teat in hoc casu appellationem ad Regem subsidiariam fuisse appellationi ad Conci- lium, in hac enim de iniquitate, in altera de abusu tantum disceptari potest, & unius sub- sidio juvabantur appellantes, dum alterius praesidium expectabatur. Ita enim distri- buenda sunt verba quae sequuntur: *Et quia hanc appellationem prosequi poterò per viam nul- litatis, iniquitatis, excessus, vel abusus, aut aliam quam ex his duxero, optio mihi seu di- ctis Dominis meis semper reservata.* Solet alle- gari à viro doctissimo Choppino & aliis Pragmaticis, ad probandum usum harum appellationum ab abusu, provocatio inter- posita per Petrum Courthardi Advocatum Regium à monitione quam Innocentius VIII. anno MCCCCXXXVIII. decre- vit adversus Flandros regno Galliae subdi- tos. Sed formula illa non ad Regem aut Curiam Parlamenti dirigitur, verum ad *Papam modernum melius informandum, & san- ctam sedem apostolicam, seu ad eum vel eos ad quos iure provocare potest vel debet.* Quamvis ea sententia esset, tum Petri Courthardi, tum Ioannis de Nanterre, qui anno MCDLXXXIV. à legatione Balluae Cardinalis à Sixto IV. imposta ipsum Sixtum vel eos appellaverat qui appellandi essent; ut pendente illa appellatione nihil innovare- tur, omnemque innovationem Princeps suae auctoritatis praesidio impediret.

V. Eas quoque appellationes ab Episco-

L I iij

Durand. T. 2. de modo Concil. gen. edit. Kol. 70.

Ioan. Paris. cap. 21. de potest. reg. & Pap.

Tom. 1. Lib. c. 7. n. 17.

De potest. eccles. Concil. x.

C. Fin. Dist. 74. c. 1. de privileg. 21. §. 1.

Hincmar. in ep. ad Hadr.

Sigebertus in tract. de Vitae Eccles.

Apud Monachum Pithin Henrico 111.

Tom. 11. Libert. C. IV. N. 2111. & C. 2111. N. 14.

porum judiciis interpositas, ante Concor-
datorum editionem invecas fuisse in forum
docet Stephanus Aufreus in opusculo suo
quod excusum est anno millesimo quingen-
tesimo decimo quarto. Vnde duo quadam
colliguntur quæ ad hujus dissertationis illu-
strationem valde conducunt. Vnum est, ju-
risdictionem regiam se tunc rebus ecclesia-
sticis immiscuisse in presenti regno, ubicunque
per Prælatos, Clericos, vel alios quoscunque ali-
quid sit vel attentatur contra decreta Basileensis
Concilij & Pragmaticam Sanctionem. Alterum
est, ubi ecclesiastica potestas abutitur notoriè sua
jurisdictione vel potestate. Quo casu etiam contra
Clericos concedi solent per Cancellariam litere in
casu appellati ab abusu notorio vulgariter nuncupa-
te. Quare distincta & separata erant rescrip-
ta illa, ob Pragmaticam infractam, & ap-
pellationis ab abusu. Pragmatica violata
rei in jus vocabantur, nulla appellacionis
mentionem injecta, eleganti ratione. Quia
cum de actus vel sententiæ nullitate quære-
retur, necesse non erat ut ex provocatione
ageretur; quemadmodum docet Titulus
Codicis, *Quando provocare non est necesse.*
Quam provocandi necessitatem eo casu ex-
pressa etiam Decretalium verba remove-
runt; imò verò huic remedio nullitatis, etiam
post varias sententias, locum esse voluerunt.
In ceteris articulis, qui Pragmatica non
continebantur, atque adeo eorum nullitas
nondum erat constitutione aliqua præjudi-
cata, appellacione utebantur; sed ea cautio-
ne, ut abusus mentio injiceretur; ne quis
existimaret magistratum consilium illud
fuisse, ut ecclesiasticam jurisdictionem secu-
lari submitterent. Quare non de re ipsa se
judicium suscepturos, sed de potestatis abu-
su extraordinaria cognitione habita, protec-
tionis jure oppressis opitulatos hac for-
mula profitebantur. Simplicem enim & me-
ram appellacionem à Curia ecclesiastica ad
Curiam regiam nunquam in Gallia admis-
sam fuisse fatentur Petrus de Cuneris, Ma-
fuerius, & Ioannes Galli. Appellacionum
autem ab abusu frequentiam induxit Theo-
logorum Parisiensium, præcipueque Ger-
sonis, sententia, qui adversus excommuni-
cationes nullas, morem majorum secutus,
Principum secularium præsidium implorari
licite posse scripserat: *Contemptus clavium
non semper invenitur apud illos qui nedum non
obediunt sententiis excommunicationum promul-
gatis per Pontificem vel suos, sed etiam non est
judicandus apud illos qui per potestatem secula-
rem adversus tales prentensas sententias tueri se
procurant. Lex enim naturalis dicitur ut possit vis
vi repelli. Constat autem quod tales excommuni-
cationes non debent dici jus, sed vis & violentia;*

contra quam fas habet liber homo vel animus se
tueri.

VI. Dubitabat Aufreus quo jure nite-
rentur istiusmodi appellaciones. Attamen à
magistratibus regis capita aliquot è Grati-
ani Decreto petita proferebantur, quorum
ille meminit. *Audivi tamen,* inquit, *frequen-
ter Officiarios pro hoc dicere esse bonum textum in
c. Filiis vel nepotibus. 16. q. 7. Quibus ego res-
pondi dictum canonem esse correctum, ut tenet Si-
culus inc. Qualiter. De judiciis. Sed ulterius mi-
hi allegaverunt regiam majestatem ad hoc inter
alia fuisse institutam ut ministros Ecclesie, id est,
viros ecclesiasticos protegat; cum boni Regis sit
tueri Ecclesiam & personas ecclesiasticas. Vnde
dicit textus 96. dist. Boni Principis est ac reli-
giosi Ecclesias contritas atque concisas res-
taurare, novisque ædificare, ut Dei Sacer-
dotes honorare ac tueri. 23. q. 8. c. Tributum.
ibi, quia nos tueri & defendere deberent; Et
c. Principes. 23. q. 5. ibi: Cognoscant seculi
Principes se esse rationem reddituros prop-
ter Ecclesiam quam tuendam suscipiunt. Et
23. q. 3. c. Maximianus. & 2. c. seq. & 2. q. 1.
Christianis, dum Gelasius Papa Zeia Comiti
ait: Clericos tibi committo, ut tuæ sublimi-
tatis tuitione vellentur, ne quid illis aut fur-
reptio aut inimica legibus violentia neces-
sitate imponat. Dicit etiam textus 23. q. 5. Ad-
ministratores planè secularium dignitatum,
quæ ad Ecclesiarum tuitionem, pupillorum
ac viduarum protectionem, rapaciumque
refrenationem constitutæ proculdubio esse
debent, quoties ab Episcopis & ab ecclesia-
sticis viris conveniæ fuerint, eorum queri-
monias attentius audiant, secundum quod
necessitas expetierit, absque negligentia
examinent, & studio diligenti corrigant.
Facit textus in c. Imperatoribus, ubi dicit per
Imperatorem obviandum perverfis, & pau-
peres defendi adversus potentias divitum.
alioqui qui potest perturbare perverfos, &
eis obviare, & non facit, nihil aliud est
quam favere impietati eorum, c. Qui potest
ead. c. & q. Insuper Regum est officium pro-
prium, facere judicium atque justitiam, &
liberare de manu calumniantium vi oppres-
sos, ut in c. Regum 23. q. 5. Præterea Archiepis-
copus notoria crimina subditorum sui suffraganei
vistando punire potest, ratione hujus notorietatis.
quod aliàs facere non posset, ut in c. Romana.
§. sanè. De censibus lib. 6. & facit c. Romana.
de pæn. eod. lib. Allegant insuper quod regia po-
testas ad id etiam noscitur instituta, ut sanctorum
antiquorumque patrum decreta saluberrima spiri-
tu Dei promulgata exequi faciat & inviolabiliter
observari. In auth. Quom. oport. Episc. in Princ.
col. & in l. fin. C. de summa Trinit. & multas
alias rationes pro se soliti sunt allegare. Nunquam*

Aufreus in Tra-
ctatu de potest. se-
culi. super Eccl. in
Regula 2. Fallen-
tia 30. & 31.

C. 1. de sent. & re
judicio. Clem. 1.
eod. tit.

Petrus de Cuneris
art. 14.
Mafuerius T. de
appellat. §. 24.
Gallus q. 467.

Gerfon in Tra-
ctatu de materia ex-
com. & irregul.
Cousid. x.

Aufreus ibi
loco.

De F
p. 11

In
not. C.
Tutor
in comp.
c.

Vide de
P. 11
47-11

Secundum
hunc
p. 11

xamen audiri, neque vidi, nisi semel, quod super meritishujusmodi causarum appellationum fuerit pronuntiatam; sed duntaxat vel appellationes annullari, aut quod appellantes non erant ut appellantes recipiendi, quia à iudice spiritali non est ad secularem iudicem appellandum. Sanè fatendum est pleraque ab Auferrio laudata testimonia longius esse petita; quamvis aliqua huic disceptationi inservire possint. Præcipuum autem illud in quo causæ fundamentum ponebant, tractum è Concilio Toletano, quo cavetur Regi denuntiandam esse dissipationem bonorum ecclesiasticorum quæ fit à Metropolitano Episcopo, ut eam fieri vetet, non adeo urget ac prima fronte videtur; quia res ecclesiasticæ jure illo veteri & jurisdictioni ecclesiasticæ & regis suberant, ut alibi dicitur. In hac autem specie loquimur de judiciis quæ redduntur in causâ ecclesiastica; quæ ad jurisdictionem secularem referri non potest, nisi ratione abusus. Quare non mirandum est si Rebuffus, qui sola hæc testimonia expendit, iniquius se gerat erga istas appellationes, quas nimis angustis finibus coercet, scilicet iis casibus in quibus Rex jurisdictionem habet delegatam à Papa vel à Canone, ut in tuenda fide, vel Ecclesiâ, si oppugnetur, & in casibus à jure expressis.

VII. Duo itaque remedia, ut dixi, accommodata erant ad retinendam canonum & decretorum executionem, scilicet rescripta ob Pragmaticam infractam data, & appellationes ab abusu. Alia formula utebantur, si secularis jurisdictione invaderetur ab ecclesiastica, scilicet mandatis quibus invasio prohibebatur sub multæ comminatione: quorum meminere Ioannes Galli, Maffuerius, Petrus Iacobi, & Benedictus, antiquiores Pragmatici. *Nec refert, inquit Benedictus, an via appellationis, recursus, aut simplicis querelæ fuerit Rex pro tali aut simili excessu aditus, quoniam in sua Curia forma non curatur.* Publicatis Concordatis, satius esse visum est omnia illa remedia unicâ formulâ complecti, appellationis ab abusu; ea præcipue de causâ, quod regis constitutionibus Ludovici XII. & deinde Francisci præcisa erat & abolita nullitatis ratio apud tribunalia iudicum, etiam in causis civilibus, & omnia adversus sententias auxilia ad appellationis solennia erant redacta. Itaque hodie & custodia canonum & auctoritas legum his appellationibus velut nervis rotinentur: quæ locum habent, cum decreta Conciliorum & Consuetudines receptæ infringuntur, vel cum jurisdictione secularis ab ecclesiastica læditur; aut vice versa, cum secularis ecclesiasticam usurpat. Quod his

verbis efferi solet à Pragmaticis: *Cum violantur Decreta, Constitutiones regie, & Libertates Ecclesiæ Gallicane.* Quibus plerique Curiarum Placita adjungunt. Sed non est quod speciem distinctam à reliquis tribus in Curiarum arrestis constituamus; quæ ut valida sint, ad unum ex illis articulis referri debent, alioqui, Clero conquerente, rescindi possunt. Olim quidem, si quid à Romana curia receptis canonibus contrarium emanaret, nunc solo dissensu Ecclesiæ Gallicanae jus suum servabat, nunc regiam opem implorabat. Sed hodie infrequentia synodorum id effectum est ut in sola regia tuitione & patrocinio Libertas Ecclesiæ Gallicanæ constituta sit; ipso etiam Romano Pontifice hoc præsidium approbante, ut antè diximus. Si quis excipiat indulgam fuisse tantum Regibus nostris Concordatorum protectionem, non ceterorum canonum, illud quidem non inviti concedemus, conceptis verbis eam solum curam illis creditam fuisse; sed ex præsumpta mente Summi Pontificis semper Gallicanæ Ecclesiæ persuasum fuit in ceteris etiam articulis eam tuitionem extraordinariam, quæ in Gallia ante Concordatorum publicationem vigeat, à Summis Pontificibus tacite fuisse concessam; cum in rebus majoris persæpe momenti, quæ Concordatis continentur, præsidium regium ad decreta custodienda impendi gratissimum habuerint. Quæ Summorum Pontificum consensio inde etiam probari potest, quod ab aliquot seculis cum appellationum istarum usus frequentetur in Gallia, (non invitis Episcopis, qui modum quandam illis præscribi, non autem rem ipsam aboleri aliquoties postularunt) à Romana curia nihil profectum sit quo ingratam sibi esse fori tritum illam significaret. Quanta verò sit hujus tolerantia & economiæ auctoritas abundè diximus libro tertio.

VIII. Quare juris sui conscius Franciscus primus, ecclesiasticæ jurisdictionis conservandæ studio, constitutione lata anno MDXXIX. modum præscripsit quem magistratus in his appellationibus disceptandis sequerentur, ne latius vagarentur extra fines, ut antea fieri solebat. Constitutione illa duæ species continentur, in quibus locum esse appellationibus istis dubitari non potest in Gallia; scilicet cum jurisdictione ecclesiastica abutitur potestate sibi concessâ erga Clericos, tum in morum censura, tum in actionibus merè personalibus, vel etiam cum realium actionum cognitionem suscipit. Primo casu, si de emendatione Presbyterorum aut ceterorum Clericorum vel de actione merè personali agatur, cui nihil reale

Est. Folia vel notitia. 15. q. 17.

Relatus in Commo. Conclit. Titulu de appellatione super abbatibus.

Vide fecerunt Professionem Mar. ca. 7. 17.

Benedictus in cap. 3. q. 1. 1. 49.

Constitutio anni 1529. art. 1.

C. 1. specialis de appellationibus.

Constit. an. 1577.
art. 5. Blef. art. 39.

fit admixtum, appellatione non suspendi iudicatum, sed iudicium ad Curias regni supremas devolvi tantum decernit; secus autem in actione reali. Id haustum videtur à Concilio Lateranensi, quod Episcoporum jurisdictionem Clericos corrigentium, appellationibus non impediendam censuit. Hæc constitutio pluribus edictis deinceps confirmata est, eo casu quo de morum censura agitur, omissa mentione actionis personalis, tum à Carolo IX. Henrico III. Henrico IV. tum ab invictissimo Rege Ludovico XIII. Imò verò ex edicto lato anno MDCXII. patet à Concilij provincialis decretis & Episcoporum mandatis, quæ præcæcia visitando dederint, in iis quæ officia divina, disciplinam ecclesiasticam, vel morum correctionem pertinent, Curias supremas sub titulo abusus provocari posse. Attamen ne Clerici hoc remedio impunitatem scelerum potius quærerent quam legitimum adversus vim auxilium, duplici multa, si lite cadant, castigandos esse constitutionibus sancitum est. Quin etiam ne magistratus sua auctoritate abuterentur, vetitum est Curias supremis ne reos carceribus emittant, vel absolvendos ad cautelam pronuntient, antequàm discussis criminum elogiis, quid decernendum sit, accuratè perspiciant. Et ut dignitati Episcoporum & Vicariorum prospiciatur, severè cautum est ne in posterum se iudicio sistere cogantur, cum lis de iudicari abusu instituitur.

CAPVT XX.

Synopsis.

I. An sit locus his appellationibus, quibuscunque canonibus violatis, & quocunque modo violentur. Prima regula, in causis merè spiritualibus, & in Sacramentorum administratione, has appellationes non suscipi. Secunda, canones & decreta constitutionibus regis recepta specialiter & confirmata, seu antiqua sint, seu recentiora, si violentur, dare eum locum his appellationibus; quemadmodum etiam si recepta consuetudines & libertates ecclesiastica infringantur. Non appellatur à rescriptis Papa, sed ab eorum executione; à iudiciis autem Episcoporum appellatur.

II. Index secularis de abusu tantum pronuntiare debet, non autem de lite principali. Deinde admitti tantum debet hac appellatio in apertissima canonum violatione, non autem in dubia.

III. Ratio harum regularum; quia non nisi cogente necessitate iudex secularis in has cognitiones excurret; tum ut scandala amoveat; tum ut per machinationem oppressis Clericis subveniat. His casibus, iure defensionis licet Principi res istas attingere, ex sententia Theologorum hujus ævi.

IV. Usus fori videri contrarium his regulis, cum statim appellatur ab Episcoporum interlocutionibus, non expectata Metropolitanæ vel Summi Pontificis cog-

nitione. Concilio quoque Francofordiensi, & Novellæ Iustiniæ, quæ post ultimum ecclesiasticum iudicium has querelas Regis cognitioni reservant. Nova constitutio regia propediem edenda, ut consulatur sacerdotio & imperio.

V. Si Episcopi de invasa jurisdictione ecclesiastica querantur, Curiarum placita à Regis Consistorio rescinduntur. Quod olim inductum usu, tandem Edicto confirmatum est.

VI. De altera appellationis specie, quando constitutiones regia læduntur. Quæ aut canones confirmant, (de quibus dictum) aut de beneficiis decernunt, (quæ de re dicitur alibi) aut de ordine litium instituendarum. Iis regi debent ecclesiastica iudicia, si hoc à Principe cautum fuerit. Quod probatur ex Concilio Constantinopolitano sub Flaviano, Principemque earum legum veniam Clericis facere posse in iudicio canonico. Id probatur etiam ex Concilio Africano, quod accusatores & testes non admittit quos publicæ leges repellunt. Nisi suam injuriam prosequantur. Idem constitutum in Synodo Secunda, quæ docet jus suum in causis privatis, etiam hereticis tribuendum adversus Episcopos.

VII. Sententia reddita in iudiciis ecclesiasticis adversus ordinem prescriptum à legibus erant nulla, ex Gregorio Magno. Ordo iudiciorum à legibus & canonicis petebatur in Gallia, ex Hincmaro. Superioribus seculis, à Decretalibus prescriptus iudiciorum civilium & ecclesiasticorum ordo. Hanc partem ad curiam suam Reges nostri tandem revocarunt.

I. **Q**UOTIDIE autem queritur an appellationes istæ canonum omnium violationem ulciscantur, an verò certis quibusdam speciebus auctoritas illa restricta sit. Quod dupliciter accipi potest; nempe an omnia decreta inviolata præstentur, vel tantum aliqua. Deinde an quæcunque decretorum corruptio det locum istis appellationibus, an certum quoddam genus violationis. Hoc primò observandum est, edicto lato anno MDCXIX. de causis merè spiritualibus & de Sacramentorum administratione cognitionem prohibitam esse Curias supremis, eriam harum appellationum prætextu. Deinde in universum dicere licet, canones illos qui constitutionibus regis vim legum in Gallia receperunt, à contemptu & corruptione per Regem ejusque Curiam olim vindicari solitos. Capitularia Regum Clericos & laicos canonibus contumaces pœnis indictis percellabant, & ab Episcopis eorum executionem præfractè exigebant. Postea cum Decretorum & canonum faciliorem derogationem Romani Pontifices induxissent, Ecclesia Gallicana Regibus nostris huic inclinationi conniventibus, eò tandem ventum est, ut certorum canonum restaurationem, qui beneficiorum collationes causarumque iudicia respiciebant, Edictis suis Reges nostri de consensu Ecclesie Gallicanæ decreverint, quorum vis deinde Concordatis inserta est; quæ si contingat infringi,